

Lage productie minder vaak, celgetal vaker reden voor afvoer

Veehouders veranderen afvoerbeleid

Voeren melkveehouders hun koeien tegenwoordig om andere redenen af dan twintig jaar geleden? Die vraag beantwoorden

Wageningse onderzoekers. Productie blijft de belangrijkste afvoerreden, maar is wel steeds minder vaak reden voor afvoer.

tekst Peter van Beek, Mathijs van Pelt, Piter Bijma

Sinds eind jaren negentig zit de levensduur van de Nederlandse melkkoel in de lift. Zo is het aantal productieve levensdagen, het aantal dagen vanaf eerste kalving tot afvoer, gestegen van 1108 dagen in 2000 naar 1328 dagen in 2008 (figuur 1). Ook de levensproductie kent een vrij constante stijging tot 30.777 kg melk in 2008.

Verschillende factoren hebben invloed op de productieve levensduur. Veehouders maken op basis van onder meer productie, exterieur- en gezondheidskenmerken een afweging om een koe wel of niet af te voeren. In dit onderzoek is gekeken of het afvoerbeleid de laatste twintig jaar constant is gebleven. Voeren melkveehouders hun koeien tegenwoordig om andere redenen af dan twintig jaar geleden?

Er is gekeken naar de invloed van de afvoerredenen productie, uier en celgetal op de productieve levensduur. Om dit in beeld te brengen zijn de effecten berekend van eiwitproductie, uier en celgetal op de afvoerkansen. Het onderzoek is gebaseerd op ongeveer één miljoen zwartbonte hf-koeien op meer dan achttien bedrijven.

Productie minder belangrijk

Het belang van de kg eiwitproductie als afvoerreden is de laatste twintig jaar afgenomen. Figuur 2 toont het verband tussen kg eiwitproductie en afvoer in de eerste lactatie. De kg eiwitproductie is uitgedrukt ten opzichte van bedrijfsnoten in dezelfde lactatie. Een waarde van 120 procent bijvoorbeeld betekent dat die koe 20 procent meer kilo's eiwit geproduceerd heeft dan haar bedrijfsproductie in dezelfde periode. De afvoerkans van dieren die even boven het bedrijfsgemiddelde produceren (101 tot

105 procent van het bedrijfsgemiddelde) is op 1 gezet. In figuur 2 zijn de afvoerkansen dus uitgedrukt ten opzichte van koeien die net iets bovengemiddeld produceren.

Het verband tussen productie en afvoer verschilt duidelijk tussen de perioden 1988 tot 1992 en 2003 tot 2007. In de periode 1988 tot 1992 hadden koeien die benedengemiddeld produceerden een hogere afvoerkans dan in de periode 2003 tot 2007. Een koe die bijvoorbeeld 25 procent of meer onder het bedrijfsgemiddelde produceerde, had in de periode 1988 tot 1992 een achtenhalf keer hogere afvoerkans dan een gemiddelde koe. In de periode 2003 tot 2007 is deze waarde teruggelopen tot zesenhalf. Dat laat zien dat veehouders tegenwoordig minder snel een koe afvoeren vanwege lage productie. Koeien die boven het bedrijfsgemiddelde produceren hadden de laatste jaren juist een iets grotere afvoerkans vergeleken met de periode 1988 tot 1992. De afvoerkansen in de tweede en derde lactatie laten dezelfde trend zien.

Hoe komt dat? De productieaanleg is de laatste dertig jaar fors gestegen. Blijkbaar vindt een deel van de veehouders de productie inmiddels hoog genoeg. Veehouders hebben sinds eind jaren negentig bovendien meer aandacht gekregen voor de functionele kenmerken. Dat betekent relatief minder aandacht voor productie.

Uiers sterk verbeterd

In het onderzoek is ook gekeken naar de invloed van uierscore op de afvoerkansen. Figuur 3 laat zien dat koeien met slechte uiers tegenwoordig minder snel worden afgevoerd dan in het verleden. In figuur 3 zijn de afvoerkansen in lactatie één tot en met lactatie drie weergege-

De afvoerredenen van melkvee veranderen in de tijd

ven, afhankelijk van de uierscore die de koe als vaars heeft gekregen. De afvoerkans van koeien met 80 punten voor de uier is op 1 gezet. Zoals verwacht blijven koeien met betere uiers langer op het bedrijf. Omdat het aantal koeien met 88 punten of meer klein is, laat de figuur hier toevallige schommelingen zien. Het verschil tussen beide lijnen laat zien dat de kwaliteit van de uier minder belangrijk is geworden voor de afvoerbepalingen van de veehouder. Dat is logisch, omdat uiers sterk zijn verbeterd door de jaren heen. De uiers van nu zijn functioneler dan die van twintig à dertig jaar geleden.

Meer oog voor uiergezondheid

Celgetal is een goede indicator voor de uiergezondheid. Vanaf 1990 wordt het kengetal gemeten. Sindsdien is een te hoog celgetal een belangrijke reden voor afvoer geworden, ook omdat melkfabrieken korten op de uitbetaling bij een hoog tankcelgetal.

Figuur 4 laat zien dat celgetal als afvoerreden in de loop van de jaren belangrijker is geworden. Deze figuur geeft het effect weer van celgetal op afvoer in de eerste lactatie. Het celgetal is uitgedrukt als het gemiddelde van de eerste 305 dagen van de lactatie. Koeien met een hoog gemiddeld celgetal hebben meer kans om afgevoerd te worden. In de periode 2003 tot 2007 zijn de verschillen tussen koeien met een hoog versus laag celgetal groter dan in de periode 1990 tot 1992. De resultaten van lactatie twee en drie laten een zelfde beeld zien. Dit betekent dat een hoog celgetal tegenwoordig eerder een reden is voor afvoer dan een aantal jaren geleden. Koeien met een zeer hoog celgetal (> 900.000) hebben een erg grote afvoerkans en worden meestal dus snel worden afgevoerd.

Afvoerredenen veranderen

Samenvattend blijkt dat er de afgelopen decennia een duidelijke verandering heeft plaatsgevonden in het afvoerbeleid van melkveehouders. De effecten van eiwitproductie en uier op afvoer zijn afgenomen, terwijl het effect van celgetal op afvoer juist is toegenomen. In vergelijkbaar onderzoek naar het effect

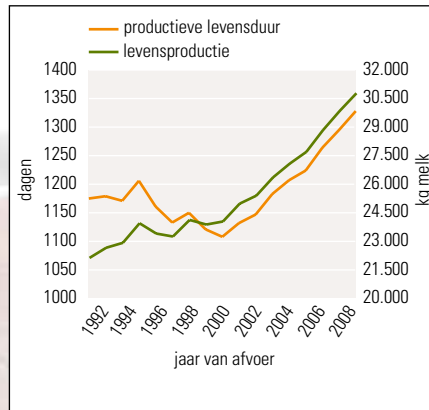
P. M. J. C. van Beek, student Animal Sciences, Wageningen Universiteit

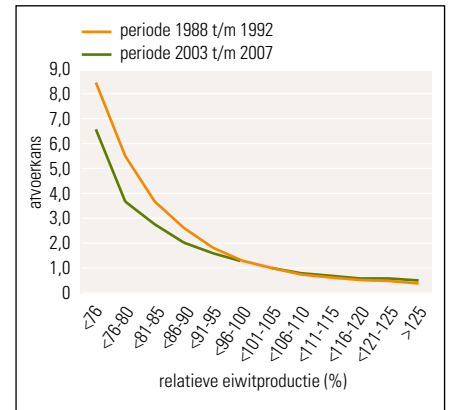
Ir. M. L. van Pelt, onderzoeker Animal Evaluation Unit, CRV

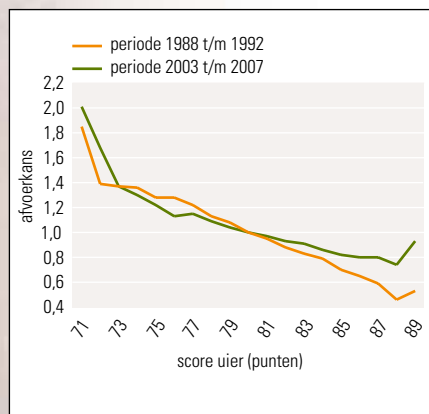
Dr. ir. P. Bijma, universitair docent Animal Breeding and Genomics Centre, Wageningen UR

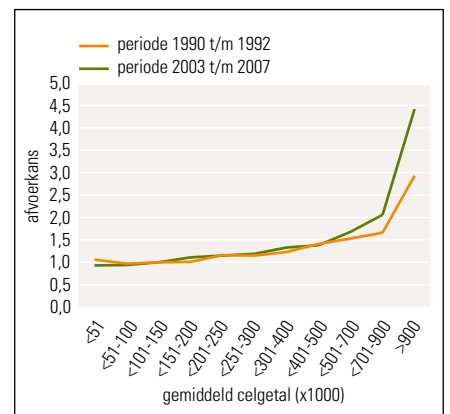
Figuur 1 – Ontwikkeling productieve levensduur en levensproductie Nederlandse melkkoeien sinds 1992

Figuur 2 – De invloed van kg eiwitproductie op de afvoerkans van melkkoeien in de eerste lactatie

Figuur 3 – De invloed van uierscore op de afvoerkans van melkkoeien in de eerste tot en met de derde lactatie

Figuur 4 – De invloed van celgetal op de afvoerkans van melkkoeien in de eerste lactatie

van de score voor beenwerk op afvoer is ook een afname te zien in de tijd, maar minder sterk dan bij uier. Het afvoerbeleid van veehouders is niet zichtbaar veranderd voor de vruchtbaarheidskenmerken percentage non return na 56 dagen en interval afkalven tot eerste inseminatie.

Voor verandering in het afvoerbeleid van de veehouder zijn verschillende oorzaken daarvoor aan te wijzen. De mentaliteit en het management van de melkveehouder zijn veranderd, door middel van fokkerij is de productie toegenomen en het exterieur verbeterd en ten slotte zijn de economische omstandigheden veranderd.

Afvoerbeleid in de toekomst

Wel is lage productie nog steeds de belangrijkste reden voor afvoer. Dit blijkt uit de schaal van de linker-as van de figuren 2 tot en met 4. Een erg lage productie (< 76 procent) verhoogt de afvoerkans met een factor zesenvijf, terwijl een hoog celgetal of slechte uier een kleinere toename van de afvoerkans veroorzaakt. Het is de vraag hoe het afvoerbeleid zich

de komende jaren gaat ontwikkelen. Ontwikkelingen zoals verdere schaalvergroting, afschaffing van het quotum na 2015, strengere milieuwetgeving en verdere automatisering zullen waarschijnlijk in de komende jaren het afvoerbeleid van de melkveehouder gaan beïnvloeden. |

Conclusies

- De afvoerredenen van melkvee zijn veranderd in de tijd.
- Productie is als afvoerredenen minder belangrijk geworden, maar is nog steeds wel de belangrijkste reden om koeien af te voeren.
- Veehouders voeren minder vaak koeien af vanwege een slechte uier.
- Het celgetal is steeds vaker een reden om koeien af te voeren.
- Het afvoerbeleid voor vruchtbaarheid is niet zichtbaar veranderd.